

Wonderland met metershoge helden

In de grote kerk in Lochem heerst het totaaltheater van kunstenaar Jan Marinus Verburg: de grote doeken van bokscers, koninginnen, chiefs en andere goden die hij voor popfestival Lowlands schilderde zijn daar te zien.

Peter Sierksma ging kijken en raakte licht in verwarring.

tekst **Peter Sierksma**

Even lijkt het of het markt is in de Grote Kerk in Lochem. Wie de Sint Gudulakerk binnenstapt, stuit op een woud vol houten schragen waarop, ogenschijnlijk kriskras door elkaar, tientallen harmonica- of zigzagboeken staan uitgesteld. De leporello's, zoals de uitgeklapte prentenboeken naar Italiaans voorbeeld ook wel heten, verwijzen naar de indrukken en ervaringen die beeldend kunstenaar Jan Marinus Verburg (1949) in de loop van de tijd opdeed tijdens zijn reizen ver weg en dichtbij.

Al die indrukken zijn, om maar gelijk van wal te steken, overweldigend. Eenmaal binnen word je meegetrokken in een adembenemende wereld vol tijdloze fantasie en

dromen waar geen ontkomen aan is. Een weelderige psychedelische wereld vol onderkruipfels, monsters, engelen en reuzen, moerassen, wilde planten en dieren waarin hemel en hel verzoend zijn en lam en leeuw vredig naast elkaar bestaan.

Een utopische zucht naar grenzenloosheid vind je al terug in *Tom Tippelaar*, het met de gouden penseel bekroonde prentenboek waar Jan Verburg in 1978 mee doorbrak, en dat door niemand minder dan Annie M.G. Schmidt van tekst werd voorzien. De om zijn flaporen gepeste Tom verlaat Nederland en gaat, al liftend, op zoek naar zijn oom in een vreemd land, Neuseiland geten. Net als Tom denkt dat niemand hem mee wil nemen, stopt er een auto in de vorm

van een roze draak, de Brontocar, en dan... begint zijn grote Magical Mystery Tour. In de wagen ontmoet Tippelaar meteen al de Bob (lees 'Dylan') Bronto Band en voor hij het weet dwaalt hij, net als Alice ooit, in oneindig Wonderland vol vreemde mensen en vogels, vastgelegd in platen vol verwijzingen naar figuren en afbeeldingen als Thomas More, Niels Holgerson, Kuifje, de vioolspeler van Chagall en Dracula.

Tom Tippelaar is het begin van een rijk oeuvre dat uitmunt in bewondering. Zo noemt Verburg zichzelf dan ook: 'een bewonderaar'. Bewonderaar van de grote meesters van de Middeleeuwen tot en met de kitsch van Damien Hirst en niet minder van dichters als Donne en Milton, Blake, Gins-

berg, die hem meevoeren op de wind naar de verre oevers van de taal, de randen van de nacht en het einde der tijden. In de jaren tachtig groeit Jan Verburg mee met de steeds veranderende popcultuur en raakt hij bevriend met Peter Giele, die hem de opdracht geeft de boogvormige nissen aan de zijkant van de dansvloer van zijn club de Roxy te verluchten met iconische gestalten als Beethoven, Sarah Bernhard, Elvis, doctor Spock en de astronaut uit Stanley Kubricks film 2001: A Space Odyssey.

De metershoge doeken krijgen een nieuwe bestemming als Jan in 1993 gevraagd wordt de toegangspoorten van Lowlands te bevolken. Het festival dat ooit klein op hemelvaartsdag 1968 in Lochem begon, is uit-

gegroeid tot een groot evenement op het terrein van Walibi in Biddinghuizen en zit niet langer om ruimte verlegen. Hét moment om de eregalerij aan te vullen met nog meer uiteenlopende archetypen die bij Jan Verburg tot burens worden: de al genoemde wereldberoemde bokser, de koningin, de man met speer uit 'Papoea-Nw. Guinee', Chief Joseph zoals Edward Curtis het Noord-amerikaanse stamhoofd van de Nez Percé ooit fotografeerde, valkgod Horus en de goddelijke Sri Ganesha met haar olifantenneus.

Soms is het alsof je je tussen al die op de stenen kerkvloer uitgestalde leporello's en de moderne iconen op de metershoge doeken eromheen weer even terug op Lowlands waant. De titel van de overzichtstentoon-

stelling lijkt dat gevoel ook te willen oproepen: 'The Gate of the Lost Paradise'. Bovendien wordt de sfeer van het inmiddels al tweemaal door corona uitgestelde festival bevestigd door de klanken van performers als Patti Smith (*Within You, Without You* van George Harrison) en Klaus Nomi of Sting, die om beurten een versie van *The Cold Song* van Henry Purcell vertolken.

En toch is er een verschil tussen dat vrije Lowlandsgevoel waar *the sky the limit is*, en de ruimte in deze oude kerk waar de hemel wel een plafond kent. En dat tart dan weer diezelfde verbeelding. Want ondanks al die bewonderenswaardige overvloed mis ik de stilte, die mij normaalgesproken in de kerk verwonderen doet. En dieper: ook mis

ik tussen al die oude en nieuwe heiligen op mij neerkijken opeens mijn hoogste heilige. Verwelkomen Eva en Maria mij nog even de voet als verleidelijk aan het begin van de labyrintische route – aan het einde van de rit bij het altaar aangekomen, raakt mijn christelijke ziel toch enigszins verward als ik (in de vorm van een triptiek) behalve met de echo's van Dali en Baldungs 'Meisje en de dood' oog in oog kom te staan met de schepper van het al of niet verloren paradijs zelf. Met zijn mooie witte kop en zwartomrande bril kijkt hij mij vragend aan; als een moderne Lucifer, rechtop staand in rode gloed, met in zijn rechterhand, hoe losjes, zijn niet te missen sigaret en in zijn linker het penseel als scepter waarmee hij zijn universum tot in

detail regeert. Zoekt de ketter of gevallen engel hier zijn God? Wat wil Jan Verburg met dit totaaltheater? Of is dit juist wat de kerk had moeten zijn en misschien ook wel was tot de beeldenstorm?

Volgens de romantische dichter William Blake (1757-1827) verlangde God in al zijn liefde dat zijn schepselen Het Licht niet slechts schuld bewust levend op de smalle weg, maar juist ook in de breedst mogelijke zin zouden ervaren. Het was dan ook niet het evangelie maar de kerk die volgens Blake de goddelijke ervaring in de weg stond. In dat schijnsel heeft de kunstenaar de oude Sint Gudula vijf eeuwen na de beeldenstorm weer lucht gegeven. Alsof de kunst weer even in de kerk is teruggewaaid.

'The Gate of the Los Paradise' van Jan M. Verburg is tot en met 25 september te zien in de Grote- of Sint Gudulakerk van Lochem. Zie ook www.lost-paradise.nl